

Nienke Beintema: 'De Zeearend doet echt iets met je'

Terugkeer 'vliegende deur' symbolisch voor grootsheid natuur

Begin februari bij Panneland. Een zachte, haast lenteachtige dag. Er is veel volk op de been. Iedereen wil vandaag een frisse neus halen, nu corona dwingt tot veel thuiszitten. Enigszins verwaaid, maar met een brede glimlach, komt ze aanfietsen. Ik heb me strategisch opgesteld, want Nienke Beintema heb ik nog nooit ontmoet. Maar dit moet haar zijn, althans volgens foto's die ze mij vooraf heeft toegestuurd.

Hier is de schrijver van de net verschenen vogelmonografie 'De zeearend', de nieuwste uitgave in de bekende serie vogelmonografieën van uitgeverij Atlas Contact. Een boek dat mij meesleepte van woeste Canadese natuur tot aangelegde parken in Nederland; een boek over de grootsheid van deze 'vliegende deur', maar ook over de kwetsbaarheid van deze vogel door een allesvernietigende jacht. Een boek ten slotte over de natuur die we hebben en de natuur die er zou moeten zijn. Kortom, Beintema heeft met een breed spectrum een uniek boek geschreven. En daar komt ze nu over praten.

Ze heeft een studie biologie afgerond met onder meer als specialisatie wetenschapsjournalistiek, waarvoor ze in 2007 de kwalificatie 'meest veelbelovende wetenschapsjournalist van het jaar' kreeg uitgereikt. In die hoedanigheid schrijft ze veel voor NRC Handelsblad en andere bladen, maar ze geeft ook lezingen en doet klussen als dagvoorzitter van congressen. Met een gezin (twee kinderen) is ze al met al een drukbezette vrouw, die desondanks ook nog tijd heeft gevonden haar leven te verrijken met onder meer twee keer een verblijf (een van een half jaar en een van een heel jaar) in de Canadese wildernis tegen de grens met Alaska. Een unieke en onvergetelijke ervaring, die het gezin als

NIENKE BEINTEMA: Wetenschapsjournalist schrijft boek over mythische vogel.

Foto: Teun Baarspul

het maar enigszins kan graag nog een keer wil meemaken.

Los daarvan heeft ze ook tijdens haar studie al natuurreizen gemaakt naar onder meer de Lofoten en het poolgebied. Over die laatste ervaringen schreef

ze al eerder het boek 'De poolgebieden'. Toen haar uitgever medio 2018 vroeg of zij een boek wilde toevoegen aan de serie vogelmonografieën, was de keuze snel gemaakt. Ze ging over de Zeearend schrijven: die statige, oersterke vogel, die ze in Noorwegen al veel had gezien en waarvan ze in Canada de neef met de witte kop, de Bald Eagle, dagelijks over haar huis zag vliegen. Sinds die studiereis naar Noorwegen heeft de Zeearend een bijzondere plek bij haar gekregen. De uitgestrektheid van het land, de schitterende, woeste natuur en een heftige ervaring met de Zeearend (in het kort: Nienke beklimt een berg tot het hoge rotsrandje, kijkt eroverheen en ziet op een meter afstand de kop van een Zeearend). Beiden schrikken zich op dat moment een ongeluk, maar dit voorval blijft voor haar een unieke, indrukwekkende ontmoeting met deze haast mythische vogel. Een voorteken, misschien wel!

Hoe dan ook, ze kiest voor het verhalend portretteren van de Zeearend. Uit ervaring in Canada weet ze hoe deze 'tiran van de lucht' - zoals vogelbiograaf Nozeman het dier omschreef in tijden van grootscheepse jacht - om kan gaan met een menselijke samenleving. Maar in Canada hebben ze tenminste nog de ruimte. Dat is in Nederland wel anders. Tja, hoe zit dat precies in Nederland, vraagt ze zich af. In Nederland lijken allerlei natuursignalen voor de Zeearend op negatief te staan. Desalniettemin vestigt de soort zich hier, hij handhaaft zich ook en, sterker nog, hij breidt steeds verder uit. Zoiets geldt ook voor de Nederlandse natuur in het algemeen. Die holt in sneltreinvaart achteruit, maar tegelijkertijd mogen we nieuwe soorten als wolf en Oehoe verwelkomen en komen er steeds meer Zeearenden bij. Hoe is dat te verklaren? Dat wil wetenschapsjournalist Beintema wel eens nader uitzoeken.

Mede omdat ze langs veel natuurdeskundigen gaat, wordt ze al snel geconfronteerd met allerlei verschillende opvattingen over de Nederlandse natuur. Roofvogelspecialist Rob Bijlsma bijvoorbeeld stelt dat Nederland geen oernatuur meer heeft. Alles in ons land is al zo'n beetje omgeploegd. Beintema denkt daar iets genuanceerder over en meent dat sommige gebieden in Nederland wel degelijk voldoen aan een aantal randvoorwaarden, waardoor herstel of terugkeer van verloren gegane soorten mogelijk blijft. Dat wil ze uitzoeken en daar besteedt ze in haar nieuwe boek veel aandacht aan.

Aldus begeeft ze zich doelbewust op het terrein van natuurontwikkeling met vragen als: wat moeten we doen om echte natuur terug te krijgen? Wat doen we fout in onze landbouw, waardoor we heel veel grond opofferen aan exportproducten, terwijl ons land een langgerekt biljartlaken wordt zonder natuurlijk leven. Is landbouwopbrengst het enige wat telt? Of moeten we onze economische koers wijzigen en meer aandacht besteden aan de intrinsieke waarden van de natuur. Dat wilde ze graag uitzoeken.

Aanvankelijk was ze pessimistisch en zwartgallig over de kansen op een beter milieu georiënteerd beleid. Werkende weg constateerde ze echter dat sommige zaken wel degelijk de goede kant op gingen. Ze signaleerde onder meer verbetering van de waterkwaliteit en ook een flinke aanpak van het gebruik van pesticiden.

Nienke Beintema is uiteindelijk optimistisch over een broodnodige verandering van beleid, maar weet tegelijkertijd ook dat het doorzettingsvermogen van de Nederlandse politiek op het gebied van natuur en milieu allesbehalve daadkrachtig is. Tevens ziet ze signalen dat her en der mensen actief zijn, die met kennis van zaken wijzen op de mo-

ZEEAREND

Foto: René van Rossum

gelijkheden van een andere maatschappelijke, meer op natuurbehoud georiënteerde koers voor ons land.

Vervolgens kwam ze tot de ontdekking dat haar hele onderzoek naar de kwaliteit van de natuur terugkwam in het verhaal over de Zeearend. Hoe het dier een paar eeuwen terug vrijwel zonder pardon uit de lucht werd geschoten als trofee voor de jager. Maar ook hoe de mens in 1975 in Schotland de herintroductie van de Zeearend tot stand bracht door het onnatuurlijke importeren van 225 jonge arenden uit Noorwegen. Nienke Beintema toog naar Schotland om dat allemaal uit te zoeken en vond daar in Roy Dennis een gelijkgezinde, die zijn leven in dienst van de Zeearenden had gesteld en haar opnieuw kon wijzen op de magie van de Zeearend. In de Biesbosch wordt ze emotioneel, wanneer ze daar liefst drie Zeearenden tegelijk ziet vliegen. Heel lang zijn ze vervolgd en nu zie je die machtige 'vliegende deuren' zomaar gebruik maken van die 'aangepaste' Nederlandse natuur. En dat is een heel apart beeld in een land dat zo worstelt met natuurbehoud.

En ja, ze is optimistisch over de kansen van de natuur in Nederland. Als natuurliefhebber blijft ze mogelijkheden zien voor een radicale verbetering. Ze heeft te veel liefde voor de natuur om zich te onderwerpen aan de soms vernietigende wetten van de economie, die meestal maar tijdelijk gelden en voor slechts een klein deel van de bevolking wat opleveren. Een gezonde natuur is het waard om daarvoor te strijden. Beintema: "Een Nederland dat is uitgeroepen tot tweede exportland van landbouwproducten van de hele wereld, is van de zotte. De landbouw moet over een heel andere boeg, waardoor natuur weer een eigen, intrinsieke waarde krijgt."

De Zeearend is voor Nienke een symbool van de grootsheid van die natuur. "Een arend doet echt iets met je!", concludeert ze. Er volgt een verzuchting: "Het schrijven van dit boek was zo intensief!!! Dat doe je maar één keer. Het was heel mooi, maar ik kijk nu al uit naar een nieuw verblijf in de natuurlijke wildernis van Canada."

■ Jan Kuys